

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ



"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

М. В. Афанасьєв
Афанасьєв М. В.

Фінанси

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	Усі
Спеціальність	Усі
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Усі

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри фінансів

Журавльова І. В.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри фінансів
Протокол № 1 від 27.08.2018 р.

Розробники:
Меренкова Л. О., к.е.н., доц. кафедри фінансів,
Кіпа М. О., к.е.н, доц. кафедри фінансів

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Фінанси в системі суспільно-економічних відносин відіграють провідну роль, оскільки їх функціонування визначає кількісні та якісні параметри кожного економічного явища або процесу. Практично всі економічні інструменти господарювання (ціноутворення, оплата праці, кредитування, інвестиційна діяльність тощо) тісно пов'язані з фінансами. Складна система перерозподільних відносин у суспільстві знаходить своє відображення саме у фінансах, які охоплюють практично кожен юридичну та фізичну особу. Держава використовує фінансову систему як інструмент реалізації соціально-економічної політики, а за допомогою фінансового механізму здійснюється державне регулювання розвитку суб'єктів господарювання й рівня добробуту домогосподарств, стимулювання процесів розширеного відтворення у суспільстві.

Особливу актуальність вивчення навчальної дисципліни «Фінанси» набуває в умовах економічних перетворень в Україні, пов'язаних з впровадженням передових методів та європейського досвіду господарювання, поширенням інтеграційних та глобалізаційних процесів в світовій економічній системі. Необхідно глибоко розуміти природу фінансових відносин, знати принципи побудови та механізми їх функціонування для успішного здійснення господарської діяльності і зниження наслідків кризових явищ в економіці України. Становлення і розвиток в Україні ринкових відносин вимагає наявності у спеціалістів широкого кола базових теоретичних знань та володіння відповідними компетенціями у галузі фінансів, що необхідні на практиці на макро-, мезо- і мікрорівнях для розв'язання завдань, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням грошових доходів та фондів фінансових ресурсів.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є система економічних відносин у процесі розподілу та перерозподілу ВВП держави.

Предметом навчальної дисципліни є взаємодія ланок фінансової системи держави в процесі формування централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів системи компетентностей щодо застосування на практиці в процесі своєї професійної діяльності та повсякденного життя засвоєні знання з закономірностей функціонування фінансів на мезо- макро- і мікрорівнях як теоретичної основи фінансової політики і розвитку фінансових систем та набуті практичні навички щодо визначення, аналізу, оцінки, контролю показників формування, розподілу, використання централізованих та децентралізованих грошових доходів та фондів фінансових ресурсів.

Завдання вивчення навчальної дисципліни складають:

застосування основних положень теорії фінансів до обґрунтування напрямів вирішення сучасних фінансових проблем;

засвоєння теоретичних основ формування і функціонування фінансових відносин та фінансової політики;

розуміння засад бюджетного устрою і принципів побудови бюджетної системи;

набуття теоретичних знань щодо методів і джерел формування доходів бюджету та напрямів і форм фінансування бюджетних видатків;

набуття знань із питань функціонування державного кредиту та управління державним боргом;

розуміння змісту фінансових відносин на підприємствах та домогосподарств;

генерування теоретичних знань із питань функціонування фінансового ринку та складових фінансової системи.

Курс	2, 3, 4	
Семестр	1, 2	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	32
	семінарські, практичні	32
	лабораторні	
Самостійна робота		86
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Макроекономіка	Фінанси підприємств
Мікроекономіка	Бюджетна система
Статистика	Інвестування
Менеджмент	Фінансовий інжиніринг
Економічний аналіз	Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність розуміти природу фінансів, їх необхідність в умовах товарного виробництва	<p><i>знання</i> : понятійного апарату фінансової науки; сутності, функцій фінансів, їх місця та ролі в системі розподільних відносин; теоретичних основ фінансових відносин, що виникають на різних рівнях економічної системи; джерел формування на напрямків використання фондів фінансових ресурсів на макро- та макрорівнях;</p> <p><i>уміння</i>: розуміти та визначати об'єктивну необхідність та суспільне призначення фінансів; використовувати фінансові категорії як інструмент наукового пізнання;</p> <p><i>комунікації</i>: аналізувати фінансові явища, процеси, протиріччя;</p> <p><i>автономність та відповідальність</i>: знаходити шляхи вирішення фінансових протиріч в сучасних умовах;</p>
Здатність розуміти основні засади фінансової політики України на сучасному етапі	<p><i>знання</i>: Основи формування фінансової системи, сфери та ланки фінансової системи, сутність фінансової політики. Види фінансової політики та органи, що її здійснюють.</p> <p><i>уміння</i>: здійснювати аналіз стану фінансової системи та застосовувати методи реалізації фінансової політики. Визначати переваги та недоліки фінансової політики держави.</p> <p><i>комунікація</i>: Здатність до визначення умов реалізації фінансової політики, здатність застосовувати методи фінансового механізму.</p> <p><i>автономність та відповідальність</i>: здатність приймати рішення, стосовно переваг та недоліків формування фінансової системи, а також особливостей реалізації фінансової політики.</p>
Здатність визначати сутність податків та податкової	<p><i>знання</i>: сутності податків, їх функцій та елементів, складові податкової системи та принципів податкового законодавства.</p> <p><i>уміння</i>: формулювати функції та елементи податків, відобразити складові податкової системи та порядок реалізації</p>

Компетентності	Результати навчання
<p>системи. Здатність аналізувати основні фактори, які впливають на процес оподаткування та функціонування податкової системи. Здатність нарахувати податки.</p>	<p>принципів оподаткування в податковому законодавстві. <i>комунікації:</i> формулювати проблеми податкового законодавства в Податковому кодексі України з метою забезпечення зворотного зв'язку з органами Державної фіскальної служби України та Міністерства фінансів України. <i>автономність та відповідальність:</i> самостійне рішення щодо вибору системи оподаткування та податків, які буде сплачувати суб'єкт господарювання.</p>
<p>Здатність розуміти сутність бюджету та бюджетної системи. Здатність оцінювати характер впливу бюджетних відносин на суспільство.</p>	<p><i>знання</i> сутності та призначення бюджету, функцій бюджету, змісту і складових бюджетної політики, стадій бюджетного процесу та основних бюджетних процедур, складу та джерел формування доходів, складу видатків та основ їх розмежування між бюджетами, базових засад здійснення міжбюджетних відносин та чинних правил їх регулювання, сутності бюджетного дефіциту, причин його виникнення та джерел фінансування, сутності державного (місцевого) боргу та порядку здійснення видатків на його обслуговування; <i>уміння</i> працювати з нормативно-правовою базою з питань бюджету та бюджетних правовідносин; вміння використовувати бюджетну класифікацію, аналізувати динаміку та структуру доходів та видатків бюджету; визначати показники та джерела фінансування бюджетного дефіциту; визначати та аналізувати показники боргового навантаження; <i>комунікації:</i> володіння технологіями спілкування з розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів; здатність узгодження дій з управліннями державної казначейської служби, фінансовими управліннями тощо; <i>автономність та відповідальність:</i> здатність самостійно визначати та аналізувати показники доходів, видатків, дефіциту та фінансування бюджету, відповідальність за якість проведених розрахунків та прийнятих рішень.</p>
<p>Здатність до визначення сутності та забезпечення ефективності функціонування соціальних позабюджетних фондів</p>	<p><i>знання</i> сутності державних цільових фондів, джерел формування та напрямів використання коштів Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, окремих фондів, що формуються у складі державного бюджету України, призначення єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, переліку його платників та ставок, за якими він стягується; <i>уміння</i> працювати з нормативно-правовою базою з питань соціального та пенсійного страхування, формування та використання коштів цільових фондів; визначати суми матеріального забезпечення та надання соціальних послуг за рахунок коштів відповідних фондів; <i>комунікації:</i> володіння технологіями спілкування з фахівцями державних соціальних фондів; здатність узгодження спірних аспектів з питань призначення та виплат відповідних</p>

Компетентності	Результати навчання
	<p>видів допомоги та надання соціальних послуг; <i>автономність та відповідальність</i>: здатність самостійно визначати та аналізувати показники доходів, видатків та дефіциту державних цільових фондів; здатність самостійно визначати розміри призначених допомог за окремими видами соціального страхування; відповідальність за якість проведених розрахунків та прийнятих рішень.</p>
<p>Здатність розуміти та ефективно організувати фінансові відносини на підприємстві, пов'язані з формуванням, розподілом та використанням грошових доходів та фондів фінансових ресурсів</p>	<p><i>знання</i>: економічний зміст та принципи організації фінансів суб'єктів господарювання; особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємств; класифікацію доходів і видатків суб'єктів господарювання, фінансові відносини підприємств із бюджетом і державними цільовими фондами; фінанси бюджетних установ та некомерційних організацій. <i>уміння</i>: досліджувати передовий досвід організації фінансів підприємства; визначати джерела формування та напрямки використання фінансових ресурсів підприємства; структурувати доходи і витрати підприємства; володіти основами фінансових відносин підприємницьких структур з бюджетом; визначати джерела формування та напрямки використання коштів бюджетних установ та громадських формувань. <i>комунікації</i>: здатність визначати джерела фінансових ресурсів суб'єктів господарювання; визначати основні параметри формування доходів і видатків підприємства; визначати необхідність та основні параметри взаємовідносин підприємницьких структур із бюджетом і цільовими державними фондами; обґрунтування основних напрямків формування фінансових ресурсів бюджетних установ та некомерційних організацій. <i>автономність та відповідальність</i>: визначення форм фінансування підприємства; визначення формування доходів і витрат підприємства; володіння фінансовими аспектами взаємовідносин підприємницьких структур із бюджетом і цільовими державними фондами; володіння фінансовими аспектами формування ресурсів бюджетних установ та некомерційних організацій.</p>
<p>Здатність використовувати технології та інструментарій фінансового управління суб'єктом господарювання</p>	<p><i>знання</i>: концепції фінансового менеджменту, умов застосування фінансових методів і інструментів в фінансовому управлінні суб'єктів господарювання. <i>уміння</i>: ідентифікувати основні напрями системи фінансового менеджменту суб'єктів господарювання, формувати механізм фінансового менеджменту суб'єкта господарювання, розв'язувати складні задачі і проблеми фінансового управління в умовах неповної чи недостатньої інформації та суперечливих вимог. <i>комунікації</i>: здатність використовувати сучасні інформаційні технології для прийняття оптимальних фінансових рішень; здатність доносити власні висновки щодо прийнятого управлінського рішення в галузі фінансів, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, здійснювати презентацію результатів дослідження фінансового менеджменту суб'єкта господарювання. <i>автономність та відповідальність</i>: здатність формувати</p>

Компетентності	Результати навчання
	<p>фінансову політику суб'єкта господарювання, нести відповідальність за застосування фінансових важелів та інструментів, прийняття фінансових рішень у складних і непередбачуваних умовах. Відповідальність за розвиток професійного знання і практик.</p>
<p>Здатність до здійснення процесу страхування</p>	<p><i>знання:</i> функцій, принципів та форм страхування, порядку формування доходів та витрат страховиків, а також страхових резервів.</p> <p><i>уміння:</i> аналізувати організацію страхового забезпечення, оцінювати фінансові результати діяльності страховиків, їх фінансову надійність та платоспроможність.</p> <p><i>комунікації:</i> здатність встановлювати особливості фінансових відносин між суб'єктами страхового ринку.</p> <p><i>автономність та відповідальність:</i> здатність оцінювати переваги та недоліки кожного виду страхування, а також надійність страхової компанії.</p>
<p>Здатність до здійснення процесу фінансового інвестування та залучення коштів з фінансового ринку</p>	<p><i>знання:</i> місця фінансового ринку в фінансовій системі, знання його сутності, функцій та структури</p> <p><i>уміння:</i> аналізувати доцільність залучення чи інвестування коштів залежно від потреб і стану суб'єкта господарювання.</p> <p><i>комунікації:</i> здатність встановлювати особливості фінансових відносин між суб'єктами фінансового ринку.</p> <p><i>автономність та відповідальність:</i> здатність оцінювати переваги та недоліки різних видів фінансових інструментів.</p>
<p>Здатність до аналізу стану та пріоритетних напрямків розвитку міжнародних фінансів. Здатність до аналізу факторів, які впливають на процес розподілу</p>	<p><i>знання</i> основних історичних аспектів становлення міжнародних фінансів, сутності міжнародних відносин, формування валютних систем, економічних аспектів формування валютних ринків та їх операцій</p> <p><i>уміння</i> аналізувати передумови виникнення міжнародних фінансів залежно від конкретних історичних форм економічних відносин, аналізувати фактори, які впливають на валютний курс.</p> <p><i>комунікації.</i> Здатність до визначення основних елементів валютної системи, а також валютної позиції банку, проведення конвертації однієї валюти в будь-яку іншу.</p>
<p>фінансового капіталу у міжнародному просторі.</p>	<p><i>автономність та відповідальність.</i> Визначення особливостей та закономірностей формування міжнародних фінансів та валютних систем. Відповідальність за визначення факторів, що впливають на валютний курс.</p>

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теорія фінансів та основи державних фінансів

ТЕМА 1. Предмет фінансової науки. Сутність та функції фінансів

1.1. Визначення економічної категорії «фінансова наука». Предмет, методи та складові фінансової науки.

Сутність та предмет дослідження фінансової науки. Основні завдання й мета фінансової науки як метода пізнання фінансових відносин. Функції та етапи становлення фінансової науки.

1.2. Фінанси як специфічна форма суспільних відносин.

Поняття фінансів. Необхідність фінансів в умовах ринкової економіки. Фінанси як специфічна форма суспільних відносин. Основні види фінансових відносин.

1.3. Сутність фінансів як економічної, вартісної, розподільної, історичної категорії.

Історичні етапи становлення та розвитку фінансів. Передумови виникнення фінансів. Характерні ознаки фінансів. Принципи фінансів.

1.4. Фонди фінансових ресурсів.

Сутність фінансових ресурсів. Централізовані фонди фінансових ресурсів. Децентралізовані фонди фінансових ресурсів. Джерела їх формування та напрями використання. Поняття фонду накопичення та фонду споживання.

1.5. Функції фінансів.

Прояви функцій фінансів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу. Сутність контрольної функції фінансів, її прояв в організації контролю за розподілом частини валового внутрішнього продукту за відповідними фондами та їх витрачанням за цільовим призначенням.

1.6. Фінансове забезпечення відтворювального процесу.

Сутність фінансового забезпечення відтворювального процесу. Форми фінансового забезпечення розширеного відтворення: бюджетне фінансування, кредитування, самофінансування. Фінансове регулювання економічних і соціальних процесів. Фінансове стимулювання розвитку виробництва і підвищення його ефективності.

ТЕМА 2. Фінансова система та фінансова політика держави

2.1. Фінансова система, її сутність та структура.

Поняття фінансової системи. Структура фінансової системи: фінанси підприємств, державний бюджет, місцеві бюджети, страхування, державні цільові фонди, державний кредит, фінанси населення, фінансовий ринок. Сфери та ланки фінансової системи України. Органи управління фінансовою системою України, фінансові інститути України.

2.2. Складові елементи фінансової політики держави.

Зміст і завдання фінансової політики. Основні напрями фінансової політики. Складові фінансової політики. Стратегія і тактика фінансової політики. Характеристика фінансової політики України на сучасному етапі.

2.3. Фінансовий механізм.

Сутність фінансового механізму. Складові фінансового механізму держави. Фінансові показники. Фінансові важелі. Фінансові методи. Фінансові стимули та фінансові санкції. Фінансовий механізм підприємства та його елементи.

2.3. Фінансове планування і прогнозування.

Зміст, мета і завдання фінансового планування та прогнозування. Види фінансових планів. Методи фінансового планування та прогнозування. Важливість загальнодержавного фінансового планування й прогнозування. Система фінансових планів, їх характеристика.

2.4. Фінансовий контроль.

Зміст і призначення фінансового контролю. Види, форми та методи фінансового контролю. Суб'єкти державного фінансового контролю в Україні.

2.5. Фінансові важелі.

Фінансові норми і нормативи; фінансові ліміти і резерви; фінансові стимули і санкції.

ТЕМА 3. Податки. Податкова система

3.1. Сутність податків та їх функції.

Сутність податку як основоної категорії фінансів. Основні характеристики податків. Податки як інструмент розподілу фінансових ресурсів. Матеріальна основа та організаційно-правові засади податкових відносин. Поняття збору. Функціональне призначення податків.

3.2. Елементи оподаткування.

Елементи податку за Податковим кодексом України. Платники податку, їх права та обов'язки. Об'єкт оподаткування. База оподаткування. Класифікація ставок податків та зборів. Порядок обчислення податку. Податковий період. Строк та порядок сплати податків. Строк та порядок подання звітності. Класифікація податкових пільг та їх характеристика.

3.3. Класифікація податків та зборів.

Класифікація податків, її ознаки. Види податків. Прямі податки. Податок на прибуток підприємств. Податок на доходи фізичних осіб. Перекладання податків та ухилення від їх сплати. Непрямі податки. Податок на додану вартість. Акцизні збори. Загальнодержавні та місцеві податки.

3.3 Податкова система: поняття та принципи її побудови.

Поняття та структура податкової системи та системи оподаткування. Принципи оподаткування в українському податковому законодавстві. Історія становлення та особливості функціонування податкової системи України. Податкова політика як складова фінансової політики держави. Податковий кодекс України, структура та основні положення. Основи функціонування системи оподаткування в Україні та її значення в суспільному розподілі сукупного продукту.

ТЕМА 4. Бюджет. Бюджетна система

4.1. Сутність та призначення бюджету.

Економічне значення бюджету, його вплив на темпи економічного зростання, структуру та розвиток суспільного виробництва, оптимізацію вартісних пропорцій у розподілі доходів. Специфічні ознаки бюджетних відносин. Бюджет як основний інструмент регулювання та впливу на розвиток економіки країни. Бюджет як централізований грошовий план держави. Функції, що характеризують сутність бюджету як економічної категорії.

4.2. Бюджетний устрій та бюджетна система.

Поняття та засади бюджетного устрою. Побудова бюджетних систем унітарних та федеративних держав. Врахування адміністративно-територіального поділу країни при побудові бюджетної системи. Принципи побудови бюджетної системи України. Види міжбюджетних відносин. Сутність та склад бюджетної системи України.

4.3. Бюджетний процес та бюджетні процедури.

Поняття і стадії бюджетного процесу. Учасники бюджетного процесу. Бюджетний цикл та бюджетний період. Бюджетний процес та бюджетні процедури у частині Державного бюджету України. Роль Державної казначейської служби України у виконанні бюджету. Бюджетний процес на місцевому рівні.

4.4. Система доходів бюджету.

Сутність доходів бюджету. Класифікація доходів бюджету. Склад доходів Державного бюджету України. Доходи місцевих бюджетів.

4.5. Система видатків бюджету.

Сутність та класифікація видатків бюджету. Бюджетна класифікація видатків в Україні. Поняття захищених видатків та їх склад. Форми бюджетного фінансування видатків: кошторисне фінансування, бюджетні кредити, бюджетні інвестиції, державні трансферти.

4.6 Міжбюджетні відносини та їх регулювання.

Причини виникнення вертикальних та горизонтальних фіскальних дисбалансів. Необхідність та економічний зміст міжбюджетних відносин. Види міжбюджетних трансфертів згідно Бюджетному кодексу України.

4.7. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.

Поняття бюджетного дефіциту та профіциту. Дефіцит бюджету як один із макроекономічних показників, що характеризують сутність економічної моделі. Види дефіциту бюджетів відповідно українському та зарубіжному досвіду. Причини виникнення бюджетного дефіциту та основні заходи щодо його зниження. Зарубіжний та вітчизняний досвід фінансування дефіциту бюджету. Поняття бюджетної безпеки та індикатори її оцінки.

4.8. Державний (місцевий) борг та видатки на його обслуговування

Сутність державного (місцевого) боргу. Функції державного боргу. Класифікація боргу. Зміст та етапи управління державним боргом. Джерела та методи фінансування державного (місцевого) боргу. Сутність боргової безпеки держави. Індикатори оцінки боргової безпеки держави: вітчизняний та закордонний досвід. Соціально-економічні наслідки державного боргу.

ТЕМА 5. Державні цільові фонди

5.1. Загальна характеристика державних цільових фондів.

Необхідність створення та призначення державних цільових фондів як складової сфери державних фінансів. Види державних цільових фондів. Принципи їх організації та механізм функціонування.

5.2. Загальнодержавні соціальні позабюджетні фонди в Україні та джерела їх формування.

Загальнодержавні соціальні фонди та їх значення для забезпечення системи соціального страхування. Пенсійний фонд, його місце та роль в системі пенсійного забезпечення. Доходи Пенсійного фонду та напрямки використання його коштів. Призначення Фонду соціального страхування. Джерела формування та напрямки використання коштів Фонду соціального страхування. Джерела формування та напрямки використання коштів Фонду соціального страхування на випадок безробіття.

5.3. Інші фонди.

Соціальні та економічні фонди у складі Державного бюджету України. Фонд соціального захисту інвалідів, Фонд забезпечення оборони і безпеки держави, Державний фонд регіонального розвитку, Резервний фонд.

5.4. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування як основне джерело формування доходів цільових фондів.

Платники єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Ставки єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Порядок нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Розподіл єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування між Пенсійним фондом України, Фондом соціального страхування, Фондом соціального страхування на випадок безробіття.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Фінанси суб'єктів господарювання, фінансовий ринок та інститути міжнародних фінансів

ТЕМА 6. Фінанси суб'єктів господарювання

6.1. Сутність фінансів господарських суб'єктів і принципи їх організації.

Правове регулювання створення та діяльності суб'єктів господарювання в Україні. Поняття суб'єктів господарювання та їх правовий статус. Ознаки та ідентифікація суб'єктів господарювання. Фінанси підприємств як складова частина фінансової системи країни. Сутність фінансів підприємств. Сфери фінансових відносин підприємств. Принципи організації фінансів підприємств. Функції фінансів підприємств.

6.2. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств та напрями їх використання.

Поняття фінансових ресурсів підприємств, особливості їх формування в умовах ринку. Внутрішні та зовнішні джерела формування фінансових ресурсів підприємств. Власні, позикові і залучені кошти. Державне регулювання формування фінансових ресурсів підприємств. Грошові фонди підприємств. Економічні методи й способи формування фінансових ресурсів. Фактори, що впливають на формування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. Напрямки використання фінансових ресурсів на підприємстві.

6.3. Класифікація доходів і витрат суб'єктів господарювання.

Джерела формування доходів суб'єктів господарювання та їх класифікація. Дохід від реалізації продукції. Витрати підприємства, їх класифікація. Витрати на виробництво та збут продукції.

6.4. Фінансові результати суб'єктів господарювання і фактори, що на них впливають.

Формування фінансового результату суб'єктів господарювання. Макро- та мікроекономічні чинники впливу на фінансовий результат. Планування, розподіл та використання прибутку на підприємстві. Показники рентабельності.

6.5. Взаємовідносини підприємницьких структур із бюджетом і цільовими державними фондами.

Процес розподілу доходів та позитивного фінансового результату підприємницьких структур із бюджетом і цільовими державними фондами. Принципи та форми бюджетного фінансування діяльності суб'єктів господарювання.

6.6. Фінанси бюджетних установ.

Основні характеристики бюджетних установ. Джерела формування фінансових ресурсів бюджетних установ та організацій. Сутність та принципи кошторисно-бюджетного фінансування бюджетних установ. Визначення обсягу фінансування бюджетних установ і організацій. Напрямки використання та перерозподілу фінансових ресурсів бюджетних установ. Сутність та види кошторису. Фінансові норми.

6.8. Неприбуткова діяльність громадських організацій і добродійних фондів.

Типи неприбуткових організацій і добродійних фондів. Джерела фінансування неприбуткових установ та організацій.

ТЕМА 7. Фінансовий менеджмент

7.1. Теоретико-методичні основи фінансового менеджменту.

Економічний зміст та призначення фінансового менеджменту. Становлення фінансового менеджменту як науки. Принципи фінансового менеджменту. Об'єкти і суб'єкти управління. Система забезпечення фінансового менеджменту.

7.2. Управління грошовими потоками.

Економічна сутність грошового потоку. Класифікація грошових потоків. Прямий та непрямий методи розрахунку грошових потоків підприємства. Принципи управління грошовими потоками. Методи оптимізації грошових потоків.

7.3. Управління прибутком.

Зміст і завдання управління прибутком. Управління прибутком від різних видів діяльності. Політика максимізації прибутку підприємств. Операційний леверидж. Операційний важіль та механізм його впливу на прибуток до виплати відсотків і податків.

7.4. Управління активами.

Економічна сутність та класифікація активів. Політика управління оборотними активами. Управління фінансуванням оборотних активів. Управління запасами. Управління дебіторською заборгованістю. Управління грошовими активами. Управління необоротними активами. Формування оптимальної структури джерел фінансування активів.

7.5. Управління інвестиціями.

Зміст та основні завдання управління інвестиційною діяльністю підприємства. Основні завдання розробки інвестиційного проекту. Методи оцінки інвестиційних проектів. Період окупності інвестицій. Чиста приведена вартість проекту. Внутрішня ставка прибутку. Дисконтований період окупності. Порівняльний аналіз проектів та критерії вибору інвестиційного проекту. Оцінка вартості окремих фінансових інструментів інвестування. Моделі оцінки вартості боргових та дольових цінних паперів. Основні підходи до формування портфеля фінансових інвестицій.

7.6. Вартість та оптимізація структури капіталу.

Основні складові капіталу. Поняття фінансової структури капіталу. Основні фактори, що впливають на формування фінансової структури капіталу. Вартість капіталу. Сутність оптимальної структури капіталу. Поняття фінансового левериджу. Оцінка фінансового левериджу. Механізм дії фінансового важеля.

7.7. Управління фінансовими ризиками суб'єкта господарювання.

Сутність фінансових ризиків та їх види. Етапи управління фінансовими ризиками. Стратегії та методи нейтралізації фінансових ризиків.

7.8. Фінансове прогнозування та планування.

Системи фінансового планування та форми реалізації його результатів на підприємстві. Система прогнозування фінансової діяльності. Види поточних фінансових планів. Передумови розробки поточних фінансових планів підприємства.

7.9. Антикризове фінансове управління на підприємстві

Сутність та зміст поняття криза. Фактори, що спричиняють розвиток фінансових криз на підприємстві: зовнішні та внутрішні. Симптоми прояву фінансової кризи. Зміст поняття "антикризове фінансове управління". Головна мета антикризового фінансового управління. Зміст етапів процесу антикризового фінансового управління підприємством. Моніторинг фінансового стану підприємства з метою виявлення ранніх ознак кризи. Розробка системи профілактичних заходів по запобіганню фінансової кризи при діагностуванні передкризового фінансового стану підприємства.

ТЕМА 8. Страхування. Страховий ринок

8.1. Економічна необхідність, сутність та функції страхування.

Необхідність і роль страхування у забезпеченні безперервності соціально-економічного розвитку. Економічна природа, сутність та особливості страхування. Передумови та етапи розвитку страхових відносин. Характеристика фінансових відносин у сфері страхування. Характеристика страхування як системи перерозподільних відносин. Страхування як система економічних відносин. Об'єкти та суб'єкти страхування.

Основні принципи страхування: вільний вибір страхувальником страховика, а страховиком – виду страхування; страховий ризик; страховий інтерес; максимальна сумлінність; відшкодування в межах реально завданих збитків; франшиза; суброгація; контрибуція; співстрахування і перестрахування; диверсифікація.

Характеристика основних функцій страхування: ризикова; створення і використання страхових резервів; інвестиційна; заощадження коштів або накопичувальна; превентивна або попереджувальна; виробнича; бюджетно-заміщувальна; стабілізаційна; розподільна; алокаційна; контрольна.

8.2. Форми та види страхування страхування.

Форми проведення страхування. Порівняльна характеристика обов'язкового та добровільного страхування. Форми обов'язкового страхування в Україні та основні його характеристики. Принципи обов'язкового страхування. Класифікація страхування за об'єктами. Системи страхування: пропорційної відповідальності; першого ризику; «дробної частки»; за відновною вартістю; граничного страхового забезпечення.

Сутність франшизи та її основні форми: умовна (або інтегральна) та безумовна (або ексцедентна).

8.3. Фінансові результати страхових операцій.

Поняття "фінансовий результат" страхових операцій. Елементи фінансового результату страхових операцій. Склад доходів від страхової діяльності. Класифікація прибутку страховика за складом елементів, які його формують. Основні напрями використання чистого прибутку страховика. Склад витрат страхової компанії.

8.4. Страхові резерви та порядок їх формування.

Поняття страхові резерви. Види страхових резервів. Порядок їх формування.

8.5. Страховий ринок.

Поняття страхового ринку. Умовами функціонування страхового ринку. Структура страхового ринку. Суб'єкти та об'єкти страхового ринку.

8.6. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Основні завдання і функції уповноваженого органу. Державно-правове регулювання діяльності на страховому ринку України.

ТЕМА 9. Фінансовий ринок

9.1. Економічна сутність і функції фінансового ринку. Необхідність і передумови його створення.

Сутність та функції фінансового ринку. Характерні особливості фінансового ринку.

9.2. Структура фінансового ринку.

Структура та складові фінансового ринку. Класифікація суб'єктів фінансового ринку. Характеристика об'єктів фінансового ринку. Основні сегменти фінансового ринку. Учасники фінансового ринку.

9.3. Класифікація та характеристика основних інструментів фінансового ринку.

Поняття фінансового інструменту. Класифікація фінансових інструментів. Пайові, боргові цінні папери. Похідні фінансові інструменти.

9.4. Державне регулювання фінансового ринку.

Необхідність фінансового регулювання фінансового ринку на етапі становлення його функціональної системи. Національний банк як орган державного регулювання фінансового ринку. Державна політика на валютному ринку. Регулювання діяльності учасників ринку цінних паперів. Роль саморегулюючих організацій на ринку цінних паперів. Вплив податкової політики держави на розвиток та функціонування ринку нерухомості. Основні завдання державного регулювання інвестиційних процесів у економіці України.

ТЕМА 10. Міжнародні фінанси

10.1. Поняття, призначення та функції міжнародних фінансів.

Економічний зміст та суб'єкти міжнародних фінансів. Етапи розвитку міжнародних фінансів. Міжнародні фінанси як система. Функції міжнародних фінансів. Валютно-фінансові потоки та їх напрямки між суб'єктами міжнародних, взаємозв'язки в системі міжнародних фінансів. Класифікація валютно-фінансових потоків.

10.2. Загальна характеристика світового фінансового ринку та його структури.

Об'єктивна необхідність та економічна сутність міжнародного фінансового ринку. Загальна характеристика та особливості формування міжнародного фінансового ринку. Схема і структура міжнародного фінансового ринку. Інституційна структура фінансового ринку. Учасники ринку їх функції та цілі.

10.3. Міжнародні фінансові інститути.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) у системі валютно-кредитних відносин. Статус, функції та види діяльності МВФ. Ресурси МВФ. Основні програми та механізми фінансування. МВФ і його діяльність в Україні.

Світовий банк. Група світового банку: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР); Міжнародна асоціація розвитку (МАР); Міжнародна фінансова корпорація (МФК); Багатостороння агенція гарантії інвестицій (БАГІ), а також міжнародний центр урегулювання інвестиційних конфліктів. Функції та види діяльності групи Світового банку, їх особливості. Ресурси та фінансові інструменти Світового банку. Кредити МБРР.

Міжнародні валютно-кредитні установи Європейського Союзу: Європейський інвестиційний банк; Європейський фонд розвитку (ЄФР). Регіональні міжнародні банки розвитку. Основні напрями діяльності міжнародних кредитних установ, їх валютні та кредитні операції.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- проведення письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму.

Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних занять проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання практичного завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення

міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Колоквіум проводиться 2 рази за семестр у вигляді тестового контролю. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних теоретико-методичних положень навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями
(вказати засоби оцінювання згідно з технологічною картою)

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Презентація	Експрес-опитування	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Іспит	Усього
Змістовий модуль 1.	Тема 1	1 тиждень	0,5		0,5						1
	Тема 2	2 тиждень	0,5	0,5		3					4
	Тема 3	3 тиждень	0,5		0,5						1
	Тема 3	4 тиждень	0,5	0,5			4				5
	Тема 4	5 тиждень	0,5	0,5							1
	Тема 4	6 тиждень	0,5	0,5				5			6
	Тема 5	7 тиждень	0,5		0,5				10		11
Змістовий модуль 2.	Тема 6	8 тиждень	0,5	0,5							1
	Тема 7	9 тиждень	0,5	0,5							1
	Тема 7	10 тиждень	0,5	0,5			4				5
	Тема 8	11 тиждень	0,5	0,5							1
	Тема 8	12 тиждень	0,5	0,5				5			6
	Тема 9	13 тиждень	0,5		0,5						1
	Тема 9	14 тиждень	0,5	0,5		3					4
	Тема 10	15 тиждень	0,5		0,5						1
	Тема 10	16 тиждень	0,5		0,5				10		11
Іспит										40	40
Усього			8	5	3	6	8	10	20	40	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навч. посібн. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. – К. : Атіка, 2010. – 820 с.
2. Бюджетна система : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с.
3. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : Знання, 2009. – 492 с.
4. Васильєва В. В. Фінансовий ринок : навч. посібн. / В. В. Васильєва, О. Р. Васильченко. – Донецьк : Норд-Прес, 2011. – 318 с.
5. Гриньова, В. М. Фінанси підприємств в схемах [Текст] : навч. посіб. / Харківський національний економічний університет. – [2-ге вид., допрац. і доп.]. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 211 с.
6. Козак Ю. Г. Міжнародні фінанси : навч. посібн. / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвинова. – [4-те вид.]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 640 с.
7. Лепейко Т. І. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посіб./ Т. І. Лепейко, О. М. Миронова, К. В. Кривобок, К. Р. Немашкало. – Х. : ХНЕУ, 2012. – 290 с.
8. Місцеві фінанси / М. А. Гапонюк, В. П. Яцюта, А. Є. Буряченко та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 354 с.
- Фінанси : навч. посібник в 2-х частинах / Баранова В. Г., Волохов І. С., Хомутенко В. В. – Одеса: Атлант, 2015. – Ч1. – 344 с.
9. Фінанси : навчальний посібник [Електронний ресурс] / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтініна та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 330 с.
10. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: Знання, 2012. – 687 с.
11. Шелудько В. М. Фінансовий ринок [Текст] : підручник; затв. МОН / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 3-те вид., стер. – К. : Знання, 2015. – 535 с.

Додаткова

12. Теорія фінансів : підручник / П. І. Юхименко, В. М. Федосов, Л. Л. Лазебник та ін.; [за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
13. Управление финансами. Финансы предприятий : учебник / науч. ред. А. А. Володин. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 510 с.

14. Фінанси : навч. посібн. / Вдовенко Л. О., Сушко Н. М., Фаюра Н. Д. та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 152 с.
15. Фінанси : навч. посібн. / С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова та ін. – [2-ге вид.]. – К. : Знання, 2011. – 323 с.
16. Фінанси : навч. посібн. / Ю. М. Барський, Н. А. Вахновська, М. В. Демидович та ін. – Луцьк : РВВ ЛНТУ, 2010. – 570 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

17. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
18. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>.
19. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
20. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>.
21. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.
22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>. 323
23. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
24. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. – Режим доступу : <https://nfr.gov.ua>.
25. Податковий кодекс України від 04.10.2018 №2755-VI // Офіційний Сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.